

Κέρκυρα, 25 Μαΐου 2022

Σεβασμιώτατον Αρχιεπίσκοπον Κωνσταντίνης, Κύριον Αρίσταρχον
Γέροντα Αρχιγραμματέα του Ελληνορθόδοξου Πατριαρχείου Ιεροσολύμων
Τ.Θ. 19632, Ιεροσόλυμα 91140

Σεβασμιώτατε,

Τον Απρίλιο του 1961, νεαρός τότε αρχιτέκτων στην Διεύθυνση Αναστήλωσεων του Υπουργείου Προεδρίας, εστάλην στα Ιεροσόλυμα ως εκπρόσωπος του Έλληнос Εμπειρογνώμονος για το Πατριαρχείο Ιεροσολύμων, για να αναλάβω υπηρεσία στο συσταθέν, το 1958, με απόφαση των τριών Κοινοτήτων, Κοινό Τεχνικό Γραφείο για την Αναστήλωση του Ναού της Αναστάσεως.

Η υποδοχή μου από τον Μακαριστό Πατριάρχη Βενέδικτο αλλά και από τα μέλη της Αγιοταφητικής Αδελφότητας υπήρξε πραγματικώς Πατρική, φιλική, με συνόδευσε δε και με στήριξε πλήρως σε όλη την διάρκεια της παραμονής μου στο έργο.

Έτοχα της κατ' εμέ ευλογίας της συμβολής μου στην εκκίνηση και ακολούθως στην συνέχιση των εργασιών του προγράμματος Αναστήλωσης του Πανιέρου Ναού.

Απεχώρησα για οικογενειακούς λόγους το 1965, έχοντας υποδεχθεί και ενημερώσει για τις συνθήκες και την πορεία του έργου τον αντικαταστάτη συνάδελφο μου, Αθανάσιο Οικονομόπουλο.

Επιτρέπατέ μου παρακαλώ να αναφερθώ με ευγνωμοσύνη στην συνημμένη εν αντιγράφω προσωπική επιστολή, με αριθμό πρωτοκόλλου 469/1965, του Μακαριστού Πατριάρχου Βενεδίκτου, το περιεχόμενο της οποίας με συγκινεί βαθέως και μαρτυρά την σχέση μου με το Πατριαρχείο Ιεροσολύμων και με το έργο της αναστήλωσης, το οποίο είχε ήδη προχωρήσει σε σημαντικό βαθμό.

Με την παράκληση να κατανοήσετε, Σεβασμιώτατε, την παραπάνω, αναγκαία πιστεύω εισήγηση, έρχομαι στην αιτία της παρούσας επιστολής μου:

Τακτοποιώντας τελευταίως το προσωπικό μου αρχείο της εποχής της προ εξηκονταετίας θητείας μου στα Ιεροσόλυμα, επανήλθε εντονότερα στη μνήμη μου μια άκρως σημαντική περίοδος της προσωπικής μου ζωής - και όχι μόνον της επαγγελματικής μου σταδιοδρομίας. Ανεζήτησα μερικές σχετικές με το έργο της αναστήλωσης του Ναού πληροφορίες στον επίσημο ιστοχώρο του Πατριαρχείου και, με εύλογη πιστεύω έκπληξη, διαπίστωσα ότι η εικοσαετής περίπου περίοδος της αναστήλωσης του κινδυνεύοντος τότε από κατάρρευση Ναού ουδόλως αναφέρεται!

Η σχετικώς πρόσφατος συμφωνία των Τριών Κοινοτήτων για την αναστήλωση του Κουβουκλίου του Πανσέπτου Τάφου έχει χαιρετιστεί δημοσίως στην Ελλάδα ως πρωτοφανής στα χρονικά του Ναού. Οι συντάκτες των σχετικών δημοσιεύσεων και ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών θα έλαβαν προφανώς την πληροφορία αυτή από αρμόδιες πηγές.

Κατά τα φαινόμενα, οι ως άνω πηγές αγνοούν το γεγονός ότι, 60 χρόνια πριν, μετά αιώνες καθεστωτικών διαφορών και αδυναμίας συνεννόησης, οι τότε Προκαθήμενοι των Τριών Θρησκευτικών Κοινοτήτων, με πραγματικό πρωτοστάτη τον Ελληνορθόδοξο Πατριάρχη Ιεροσολύμων, βρήκαν με σύνεση τον τρόπο να έλθουν επιτέλους σε συμφωνία για την εκτέλεση του κυριολεκτικώς σωτηρίου έργου της αναστήλωσης του Πανιέρου Ναού.

Αν σήμερα ο Ναός υποδέχεται τους προσκυνητές σε ένα λαμπρότατο, όπως αρμόζει, περιβάλλον, αυτό οφείλεται σε όλους ανεξαιρέτως όσους συνετέλεσαν στην επίτευξη συμφωνίας και κατ' ακολουθίαν στην εκτέλεση του έργου. Θεωρώ ότι, αν μη τι άλλο, η μνήμη τους επιβάλλει την επανόρθωση αυτής της αποσιώπησης. Το έργο της αναστήλωσης του 20^{ου} αιώνα αποτελεί εξάλλου αναπόσπαστο μέρος της ιστορίας του Ναού της Αναστάσεως και βεβαίως του Ελληνορθοδόξου Πατριαρχείου Ιεροσολύμων.

Δεν αναφέρομαι, προφανώς, σε μνεία προσώπων, ανεξαρτήτως θέσης και συμβολής στο καθ' αυτό έργο. Αυτοί, όπως κι' εγώ ο ελάχιστος, εξετέλεσαν απλώς το καθήκον τους. Δεν μπορεί όμως να αποσιωπηθεί η συμβολή, πρωτίστως του Μακαριστού Πατριάρχου Βενεδίκτου, αλλά και των μελών της Αδελφότητας, όπως ο Γέρον Σκευοφύλαξ Γερμανός και όχι μόνον, τα οποία συμμετείχαν ενεργώς κατ' αρμοδιότητα στο έργο, δικαιώνοντας την προεξέχουσα θέση του Πατριαρχείου.

Δεν τολμώ να διανοηθώ, Σεβασμιότατε, την περίπτωση ηθελημένης αποσιώπησης της υπόψη περιόδου στην επίσημη καταγραφή της ιστορίας του Πανιέρου Ναού και του Ελληνορθοδόξου Πατριαρχείου.

Αν παρ' ελπίδα αυτό συνέβαινε, για οποιονδήποτε λόγο, θα επιθυμούσα, ως εκ της τότε θέσεως και όποιας συμβολής μου, να τον πληροφορηθώ. Πιστεύω ότι το δικαιούμαι, αν μη τι άλλο ως Έλλην πολίτης, η χώρα του οποίου κάλυψε πλήρως την δαπάνη του έργου για λογαριασμό του Πατριαρχείου - άλλο ένα γεγονός το οποίο και αυτό περιέργως αποσιωπάται, ενώ αποτελεί αμοιβαία τιμή για τα δύο μέρη, με ύψιστη εθνική σημασία.

Με την ελπίδα ότι η παρέμβασή μου αυτή θα τύχει της εκ μέρους σας κατανόησης αλλά και της ευκαιρίας σχετικής ενεργείας, ενδεχομένως εκ μέρους της Α.Θ.Μακαριότητας, παρακαλώ την Σεβασμιότητά σας να συγχωρήσει το κατ' ανάγκην μακροσκελές της παρούσης.

Εξαιτούμενος τις Πατρικές προσευχές της Σεβασμιότητός σας για την (εξ Ιεροσολύμων) οικογένειά μου και με κατ' ευχήν προσμονή απάντησής σας, διατελώ

Με όλως ιδιαίτερον εν Χριστώ σεβασμό

Λεωνίδας Κόλλας

Συνημμένο: Αντίγραφο της αναφερομένης Πατριαρχικής Επιστολής.

† Βασιλέως ἡμῶν Ἰωάννου ΣΤ' Πατ. Φωκ. Ζ' ἡμῶν

Ἀριθμ. Πρωτ.

469

τῷ Ἐντιμοτάτῳ κ. Δεωνίδα Κόλλα, Ἀρχιτέκτονι,
υἱῷ ἐν Χριστῷ ἀγαπητῷ τῆς ἡμῶν Μετριότητος,
χάριν καὶ εἰρήνην ἀπὸ Θεοῦ Πατρὸς.

Ἄσμενοι προαγομέθα διὰ τῶνδε τῶν Πατριαρχικῶν ἡμῶν Γραμμάτων ἐκφράσαι τῇ ὑμετέρᾳ ἀγαπητῇ ἡμῶν Ἐντιμοτητι τὴν πληρῆ ἡμῶν εὐαρέσκειαν ἐπὶ ταῖς πολυτίμοις ὑπηρεσίαις, ταῖς προσε-
νεχθείσαις ὑπ' αὐτῆς ἀπὸ 25ης Ἀπριλίου 1961 ἄχρι τῆς 14ης Νο-
εμβρίου 1964, ὡς Τεχνικοῦ Ἐμπροσώπου τοῦ ἡμετέρου Πατριαρ-
χείου, ἐν ταῖς ἐργασίαις Ἀναστηλώσεως τοῦ Πανιέρου Ναοῦ τῆς
Ἀναστάσεως.

Ἡ ἐπιστημονικὴ αὐτῆς κατάρτισις, ἡ προθυμία καὶ ἡ ἀφο-
σίωσις ἐν τῇ ἐπιτελέσει τοῦ καθήκοντος ἢ γλωσσομαθεῖα, ἢ εὐ-
γενεῖα καὶ τὸ διέπον πνεῦμα συνεργασίας μετὰ τῶν Τεχνικῶν Ἐκ-
προσώπων τῶν δύο ἐτέρων θρησκευτικῶν Κοινοτήτων προήγαγον ση-
μαντικῶς τὸ ἔργον τῆς Ἀναστηλώσεως.

Ἐφ' ᾧ καὶ ὀλοθυμῶς συγχαιροντες αὐτῇ, ἐπικαλούμεθ' αὐτῇ
εἰς ἀντιληψὶν ἐν παντι καὶ ἐνισχυσὶν διηνεκῆ τὴν χάριν τοῦ
Παναγίου καὶ Ζωοδόχου Τάφου καὶ δαφιλῆ τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἀ-
ναστάντος Κυρίου, ταῖς πατριακῆς δ' ἡμῶν εὐχαῖς καταστέφοντες
αὐτὴν τε καὶ τὸν θεοφιλῆ αὐτῆς Οἶκον, διατελοῦμεν.

Ἐν τῇ Ἁγίᾳ Πόλει Ἱερουσαλὴμ ~~ἡμεῖς~~ Ἀπριλίου ~~μη~~

Εὐχόμενοι σοὶ Κύριε